

Comandantul lui Hitler Feldmareșalul Walther Model – generalul favorit al lui Hitler

Volumul I

autor

Steven H. Newton

Pentru dr. William H. Flayhart

Coleg, prieten și mentor

CUPRINS

Mulțumiri	1
Introducere	2

PARTEA I *O PERSONALITATE ÎN DEVENIRE*

1. Un subordonat incomod	6
<i>Marele Război</i>	
2. Potrivit pentru o funcție mai înaltă	41
<i>Între cele două războaie mondiale</i>	
3. Exigent ca un feldmareșal	57
<i>Șef de Stat-Major, Corpul IV și Armata a 16-a</i>	
4. Vârful de lance al lui Guderian	91
<i>Divizia 3 Panzer</i>	
5. Înaintare și retragere	127
<i>Corpul XLI Panzer</i>	

PARTEA A II-A *ARMATA A 9-A*

6. Cine este la comanda Armatei a 9-a?	144
<i>Armata a 9-a: ianuarie-martie 1942</i>	
Note	161

PARTEA I

O PERSONALITATE ÎN DEVENIRE

1

Un subordonat incomod

Marele Război

Inevitabilul marș opresiv al Europei către război, din vara anului 1914, a avut un impact semnificativ asupra poporului german. Un ziarist nota că acea zi de duminică, 2 august, a fost o zi „de un soare orbitor”, genul de zi în care „berlinezii, părinți și copii, tineri și tinere, ar ieși la Grünwald, în pădurile din jurul Potsdamului, de-a lungul râului Havel, până la Treptow sau pe Müggelsee”. Dar, în această duminică, „nimeni nu a plecat în provincie”, din cauza ordinului de mobilizare generală emis cu 24 de ore înainte de Kaiserul Wilhelm. În schimb, militarii aflați în rezervă au rămas acasă, pentru a-și împacheta uniformele și echipamentul personal sau au năvălit la cumpărături, pentru a găsi ultimele piese de echipament necesare completării setului. Fețele erau trase, vorbele șoptite. Soțiile și iubitele își însoțeau bărbații ce se înregistrau la cazărmi sau la gară. Redactorul Theodor Wolff a observat faptul că, atunci când își părăseau casele, mulți dintre ei pentru ultima oară, “deveneau *un câmp gri* – așa erau numiți acum. Dintr-odată, în acele uniforme gri, care nu li se potriveau, și sub caschetele ciudate, din oțel, păreau schimbați, își pierdeau individualitatea și deveneau o lungă procesiune gri”. În noaptea următoare, cuprinși de teamă și de o xenofobie virulentă, mii de civili s-au adunat la Ambasada Marii Britanii, fiind pe punctul de a-l linșa pe ambasadorul Spaniei, care fusese confundat cu un diplomat britanic. (1)

Militarii și rezerviștii mărșăluiau energic, însă nu ca la parade, manevre sau instrucții militare, îndreptându-se către o altă lume, sumbră. Punctele de mobilizare, observa un căpitan tânăr, „păreau constituite doar din bărbați și cai”. Acesta a fost martorul aceleiași transformări raportate de ziarist, însă din perspectivă opusă, exultând în „șiruri nesfârșite de bărbați în stradă, bărbați ce lucrau în fabrici, bărbați din zone urbane și

rurale, muncitori în salopete, funcționari în hainele lor negre, pădurari și țărani îmbrăcați în haine aspre din pânză, toți mărșăluind și cântând împreună, toți venind la cazărmi, porțile mari din fier deschizându-se și parcă înghițindu-i”.

Căpitanul s-a adresat companiei sale, constituită din rezerviști: „Inamicii ne invadează, de la vest la est, încercând să destrame țara noastră iubită. Stă în puterea fiecăruia să-și îndeplinească cea mai mare îndatorire ca bărbat german, aceea de a-și apăra casa, soția și copiii”. (2)

Mașinăria militară care lua viață era atât de mare, încât dimensiunea sa făcea să pară insignifiant orice individ. Soarta Germaniei fusese luată din mâinile politicianilor și dată în grija Statului-Major General, curelelor de prindere și caschetelor celor 3.800.000 de militari și rezerviști, 1.600.000 dintre aceștia îndreptându-se către granițele cu Franța și Țările de Jos, pregătiți să pună în aplicare planul de amploare imaginat de fostul șef de Stat-Major, Alfred Graf von Schlieffen.

Von Schlieffen a angrenat Reich-ul într-un plan prin care grosul armatei germane trebuia să mărșăluiească prin Franța, într-o încercare disperată de a câștiga războiul în 6 săptămâni, înainte ca rușii să se mobilizeze și să supună ce a mai rămas din forțele armate lăsate în Prusia Orientală. Deși dimensiunea operațiunii a fost diminuată de succesorul lui von Schlieffen, care a redus puterea aripii drepte, operațiune prin care se intenționa pătrunderea în apropiere de Canalul Mânecii și încercuirea Parisului, mai erau încă 5 armate complete, cu artilerie de câmp, ce mărșăluiau prin Belgia în căutarea victoriei. (3)

Armatei general-colonelului Alexander von Kluck, numită *Armeeoberkommando 1* (AOK 1), i s-a încredințat cel mai important obiectiv: traversarea Belgiei, atingerea Canalului Mânecii și încercuirea Parisului și a armatei franceze. Armata I, care era cea mai mare armată trimisă împotriva Franței, având peste 320.000 de oameni, era compusă din patru corpuri de armată de militari activi și două de rezerviști. Doar corpul de cavalerie al general-locotenentului Georg von der Marwitz, o forță armată independentă, ce asigura flancul drept al armatei, a făcut față unui marș mai lung și anevoios și, conform proiectului de amploare, se aștepta din partea oamenilor lui von Kluck un ritm susținut, care putea istovi caii și omorî oamenii. Fezabilitatea Planului Schlieffen, chiar considerându-l ca fiind un joc de noroc, de „totul sau nimic”, se datora

planificării meticuloase a armatei germane, ce trimitea provizii cu trenul în urma atacurilor, de-a lungul Belgiei.

Hermann von Kuhl, șeful de Stat Major al Armatei 1, a recunoscut că „totul depindea de reconstrucția rapidă a căilor ferate pe teritoriul inamic și reluarea traficului feroviar cât mai curând posibil”. (4)

Unul dintre corpurile de pe flancul stâng al armatei era cel al generalului de infanterie Ewald von Lochow (III Brandenburg), recunoscut din vremea Războaielor de Unificare ca fiind „una dintre unitățile de elită ale armatei germane” și „renumit mult timp pentru avântul și vigozitatea atacului”.

Von Lochow era considerat a fi un comandant capabil, agresiv, susținut cu pricepere de șeful de Stat-Major, colonelul Hans von Seeckt, și de ofițerul său de operațiuni, maiorul Georg Wetzell, un ofițer competent al corpului de armată, un soi de veteran pedant.

Corpurile armate adunaseră peste 40.000 de oameni în cadrul Diviziilor 5 și 6 Infanterie, plus artileria și cavaleria alocate - unități de militari ce mărșăluiau din greu, având o istorie ilustră, rândurile lor fiind completate cu cea mai bună categorie de rezerviști. Acestea erau trupele pe care se baza Statul-Major pentru a distruge armata belgiană și a înfrânge orice divizie a Corpului Expediționar Britanic (BEF) ce putea să le stea în cale.

Vârful de lance al Diviziei 5 (general-locotenent Georg Wichura) era Brigada 10 Infanterie, a general-maiorului Guido Sontag, care era constituită din Regimentele 12 Grenadier (Brandenburg) și 52 Infanterie. Regimentul 52, comandat de colonelul Walther Fromm, împreună cu Statul-Major al regimentului, avea 3 batalioane, constituite din 4 companii a câte 250 de oameni fiecare. Unul dintre micii pioni esențiali marelui mecanism, vital pentru buna funcționare a regimentului, a fost adjutantul Batalionului I, locotenentul Walther Model. (5)

La o primă privire, acest ofițer debutant, de 23 de ani, este o figură ștearsă. Decizia sa, din anul 1945, de a arde toate hârtiile referitoare la persoana lui, a condus la inexistența vreunui document privind viața lui în tinerețe. Fără urmă de îndoială, a fost prusac, născut la data de 24 ianuarie 1891, în satul Gentheim, lângă Magdeburg, botezat de părinții lui de religie luterană cu numele Otto Moritz Walther Model. De origine prusacă, dar fără a face parte din aristocrația *Junker*, familia Model avea origini ce se desprindeau din burghezia de rang inferior. Tatăl lui

preda la o școală de fete și dirija corul, iar „din partea mamei erau țărani, comercianți de cai și hangii”, conform lui Carlo D’Este. Deși familia s-a tot mutat, există înregistrări despre tânărul Walther, ce frecventa școala gimnazială din Erfurt. Acestea indică un elev bolnăvicios, cu înclinație spre greacă și latină și un interes crescut pentru istorie. Ziua care se pare că a schimbat viața lui Model s-a petrecut în anul 1906, când acesta a fost martorul instrucției militare a unui batalion *jäger*, ce staționa în Naumberg și der Saale. Pentru o familie modestă, o carieră militară părea ceva intangibil, dar Martin Model, unchiul lui Walther, era ofițer în rezervă al Regimentului 52 Infanterie. Doi ani mai târziu, în februarie 1908, familia Model a apelat la el pentru a-și folosi influența și a obține admiterea nepotului său la *Kriegsschule*, în Neisse, ca ofițer aspirant al Regimentului 52 Infanterie (Brandenburg). (6)

Și-a găsit chemarea, însă, mai întâi, trebuia să supraviețuiască inițierii: doi ani de izolare și disciplină intransigentă. Academia militară germană de dinainte de război este descrisă de Klaus Theweleit ca „un loc unde un cadet trăiește în spatele gratiilor de fier. Acesta nu are dreptul să părăsească închisoarea, acest drept fiind acordat doar ca recompensă pentru conformarea strictă la regulamentul de organizare și conducere”. Putem ști cât de mult și-a pus amprenta *Kriegsschule* asupra personalității lui Walther Model? Știm că a fost pe punctul de a renunța și mai știm că a făcut o pasiune pentru călărie, ce a dăinuit până la moarte, însă niciuna dintre aceste predispoziții nu era neobișnuită pentru un băiat prusac în Germania Kaiser-ului. (7) În afară de aceasta, putem judeca doar din realitatea vieții la academie, din nou citându-l pe Theweleit:

Toți cadeții au un loc prestabilit în ierarhie. Fiecare știe exact care dintre cadeți sunt „deasupra” lui și care sunt „dedesubt”. Fiecare are puterea să-i comande și să-i pedepsească pe cei de sub el și datoria să se supună celor de deasupra lui. Ultimul din ierarhie trebuie să găsească pe altcineva să domine, altfel este terminat.

Dacă un cadet nu reușește să-și exercite drepturile asupra unui cadet inferior, este disprețuit și retrogradat. Totuși, această situație nu se ivește niciodată. Privilegiul este îndeobște exercitat. Nu sunt lacune în exercitarea sarcinilor zilnice din viața unui cadet.

Cadetul nu primește niciodată instrucțiuni; acesta își recunoaște greșelile în momentul abaterii, din reacția celorlalți, care știu deja

finalitatea. Cu mici variațiuni, datorate inteligenței proprii, fiecare nou-venit repetă obligatoriu greșelile predecesorilor, care, la rândul lor, observă și exploatează oportunitatea de a-și trata succesorii la fel cum au fost și ei tratați. Dreptatea merge pe principiul supliciului uniform aplicat tuturor. Acest principiu este îmbrățișat întru totul; nu există motive pentru care o greșeală să fie scuzabilă. (8)

Mai puțin analitic, un alt tânăr ce a trecut prin academie își amintește: „Am fost întâmpinat la porțile cazărmei de unul dintre cadeții cu vechime, care m-a strigat dur pe nume. M-am prezentat cu o înclinare, la care, fără nicio mimică și fără a dezvălui vreun sentiment, ci mai degrabă cu mimica unei persoane care execută ceea ce crede că este în obligația sa, m-a lovit cu un lanț de câine peste față”. Mai târziu, acest cadet își amintește de caporalul de serviciu ca fiind „cel mai de joasă speță bătaș pe care l-am întâlnit”, căruia îi plăcea să-i pedepsească pe cei ce au greșit obligându-i să stea pe vârfurile degetelor de la picioare, cu genunchii îndoiți, cu câte trei cărți voluminoase sub fiecare braț, până când aceștia se rostogoleau epuizați. „Când acesta cădea, era fie bătut, fie împuns cu o floretă”. Cadetul a învățat repede care este cea mai potrivită reacție: „Cu prima ocazie când mi s-a întâmplat asta, am scăpat dicționarele, m-am ridicat și m-am aruncat la gâtul omului. Pedepsele ce au decurs din acest fapt au fost severe, însă, ulterior, pe parcursul șederii mele acolo, torționarul m-a tratat mai cu îngăduință”. (9)

Un alt cadet, tânărul Heinz Guderian, se lamenta, în 1907, că „sistemul nu este pentru oameni ambițioși, ci doar pentru mediocri. Este anost”. (10) Evoluția lui Model pe timpul școlii nu a fost un indiciu despre ce fel de ofițer va deveni, menționa colegul său, Hans Hube. Mai mult, unul dintre sergenți l-a muștrat, spunându-i: „Ție, Model, îți lipsește asprimea necesară unui soldat”. Cu toate acestea, Model și colegul lui, cadetul Hans Hube, au supraviețuit, primul fiind detașat ca locotenent în armata prusacă, la data de 11 august 1910, și fiind numit ofițer debutant în Compania 11 a Regimentului 52 (Hube a fost trimis la Regimentul 26). (11)

Regimentul la care Model fusese admis nu era unul prestigios sau cu vechime (nu putea concura, de exemplu, cu Regimentul 3 de grenadieri pedestri, din care făcuse parte cu câțiva ani în urmă tânărul Erich von Manstein), însă, cu toate acestea, avea o tradiție celebră.

Acesta s-a remarcat în Războiul Franco-Prusac – ce s-a soldat cu 1.597 de răniți într-o singură zi – fiind poreclit „Regimentul von Alvensleben”, după numele generalului de infanterie Constantin von Alvensleben, unul dintre cei mai competenți comandanți din armata feldmareșalului Helmuth von Moltke. Aceste apelative nu erau obținute ușor în armata prusacă, iar rangul lui Model reprezenta „în general o monedă de schimb socială”, deoarece acceptarea sa de către ofițerii regimentului trebuia să fie unanimă. Dennis Showalter scrie: „Chiar și Kaiser-ul era reticent în a influența procesul și rar aproba detașarea unei persoane care nu avea acceptul viitorilor colegi. Chiar dacă aveai documentele necesare, relațiile sau recomandările potrivite, tot erai privit ca o persoană din exterior”. (12)

Se pare că Model nu a avut probleme în a intra și a rămâne în sistem. La momentul mobilizării generale, din august 1914, locotenentul Model era deja adjutant de batalion. Acesta era un post-cheie, deoarece adjutantul nu era responsabil numai cu punerea la punct a documentelor unității și formarea rândurilor la parade. În timpul marșului și în bătălie, adjutantul nu numai că transmitea corpurilor armate ordinele comandantului spre îndeplinire, dar era și ochii și urechile lui. Atunci când evenimentele se derulau prea rapid, iar colonelul nu reușea să gestioneze toate mesajele, adjutantul trebuia să ia din proprie inițiativă o decizie de ultim moment, ce putea modifica ordinele. Doar ofițerii debutanți, ce dețineau calitățile personale potrivite erau selectați pentru această funcție ce servea ca etapă a procesului de selecție și pregătire pentru viitorii ofițeri de Mare Stat-Major.

Ceva din personalitatea agresivă a lui Model a putut fi întrezărită de camarazii lui chiar din această perioadă. Prima prietenie legată în regiment a fost cu un locotenent care-i împărtășea pasiunea pentru călărie și vânătoare, însă în relațiile cu mulți alți ofițeri debutanți era destul de dezagreabil. Locotenentul Wilhelm Bohnstedt îl considera pe Model extrem de ambițios, în timp ce locotenentul Erwin Vierow își amintește de el ca fiind extrem de critic cu privire la cele mai mici imperfecțiuni în instruirea infanteriei. Vierow nota faptul că Model avea chiar cuvinte dure la adresa unor ofițeri superiori cu vechime deoarece considera că nu au depus eforturile necesare analizării rezultatelor Războiului Ruso-Japonez din 1904-1905, ceea ce denotă faptul că pasiunea lui pentru studiul istoriei militare a apărut încă din tinerețe. (13)

În august 1914, Model a fost prins – ca aproape toți ofițerii din armata Kaiser-ului – în agitația inerentă iminenței unui război. Toți anii de instruire și toate jocurile de război fuseseră dirijate în fapt pentru a fi concretizate, pentru a îndeplini marele angajament luat; și, chiar dacă scânteia războiului s-a aprins în Balcani, majoritatea ofițerilor germani considerau că dușmanul real al Reich-ului era Franța.

Temerile oamenilor din Corpul III, referitoare la siguranța ținutului lor natal, Prusia, rămasă aproape complet neprotejată în fața uriașelor armate rusești, au rămas în plan secund față de entuziasmul impetuos al marșului iminent către Paris. Trenurile traversau neobosit, zi și noapte, câmpia centrală germană și, la fiecare scurtă oprire, în timp ce mulțimea aclama, fanfarele cântau și femeile aruncau cu flori, soldații căutau cu frenezie ziarele. Orice știre de război era răspândită, devorată și dezbătută la nesfârșit, indiferent cât era de cenzurată sau trunchiată de către propaganda naționalistă. Un căpitan din brigada lui Model își amintește de izbucnirea de patriotism a soldaților, atunci când aceștia au citit despre căderea orașului belgian Liège: „O armă uriașă a celebrei fabrici de oțel Krupp, cu gloanțe de dimensiunea unui om, a făcut țandări apărarea fortăreței belgiene”. (14)

Există o parte mai întunecată a acestei povestiri decât bătălia iminentă. Unul dintre marile „jocuri de noroc” inerente Planului Schlieffen era intenția de a micșora considerabil dimensiunea trupelor alocate fiecărui front secundar, cu scopul de a întări aripa stângă, ce mărșăluia prin Belgia către Paris. În planul inițial al operațiunii, aceasta implica nu numai o drastică reducere a numărului de divizii trimise în Prusia Orientală și de-a lungul Rinului de Sus, dar și o eliminare a trupelor ce asigurau securitatea în spatele avangardei. Ținând cont de faptul că nemții nu respectau neutralitatea Belgiei, se preconizau ostilități militare și civile, iar paza liniilor de aprovizionare suprasolicitate și menținerea controlului în orașele rămase în urmă reprezentau o problemă majoră. Marele Stat-Major era hotărât să înfrunte această provocare printr-un program planificat de teroare controlată și represalii barbare.

Această decizie oferea răspuns atât situației existente, cât și memoriei instituționale a luptătorilor de gherilă, care au hărțuit atât de eficace ariergarda armatei prusace, în 1870. Acești militari au fost organizați la ordinul armatei franceze și reprezentau o parte componentă a strategiei Franței.

Hărțuiți permanent de atacurile lor, nemții au negat drepturile beligerante ale partizanilor – efectuând execuții rapide atunci când erau capturați lunetiști și sabotori – și au invocat principiul responsabilității colective.

Helmuth von Moltke îi scria unuia dintre comandanții săi de armată că „experiența a dovedit că modalitatea cea mai eficientă de a rezolva această situație este nimicirea locației respective sau, în cazul unei participări mai largi, a întregului sat”. Unui alt general i-a împărtășit următoarea observație: „Excelență, cea mai severă replică la vinovăție, cât privește viața și bunurile, vă poate fi recomandată. Întregi parohii sunt responsabile de faptele individuale ale membrilor săi atunci când aceștia nu pot fi descoperiți.”

Represaliile germane ce au urmat au fost atât de sângeroase – de ambele părți – încât chiar și ofițerii prusaci s-au îngrozit. „Războiul capătă treptat o tentă hidoasă. Crimele și incendierile sunt la ordinea zilei, de ambele părți”, spunea cineva.

Un altul, care se mândrea mereu cu un profesionalism detașat față de război, afirma: „Pe zi ce trece, începem să-i urâm din ce în ce mai mult”. (15)

Predispuși să considere orice rezistență civilă sau partizană înarmată ca fiind consacrată oficial și coordonată de guvernul belgian, nemții au adoptat la momentul intrării în țară, în 1914, un program de securitate și pacificare, ce implica, în același timp, impunerea unui regim draconic în teritoriile ocupate.

În cartea *The Guns of August (Tunurile din august)*, Barbara Tuchman face următoarea observație: „De îndată ce nemții intrau într-un oraș, zidurile lui se albeau, ca o molimă biblică, împânzindu-se cu afișe ce avertizau populația cu privire la actele de *ostilitate*”. Aproape oricărui act care putea fi interpretat ca obstrucție sau sabotare a ofensivei germane i se cuvenea pedeapsa cu moartea, ca de exemplu urmărirea cu binoclul a ofițerilor germani, apropierea de un aerostat sau de un hangar sau ascunderea de arme în locul predării lor.

Principiul responsabilității colective, scos în mod intenționat în afara legii prin Convenția de la Haga, trebuia aplicat fără excepție în toate orașele Belgiei. Când un anumit vinovat nu putea fi individualizat, toți civilii din acea zonă erau strânși laolaltă pentru a fi executați în masă. Astfel, Tuchman nota: „Metoda era să strângi toți locuitorii în piața